

Панухник О.

МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ У РЕГІОНАЛЬНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМАХ

Обґрунтовано необхідність регулювання інтеграційних процесів на регіональному рівні. Визначено функції держави в процесі регулювання інтеграції населених пунктів. Окреслено механізм регулювання економічною інтеграцією в регіоні.

Коли певній стадії розвитку економіки країни не відповідає і об'єктивно не може відповідати адекватний рівень макроекономічного та політичного устрою держави, реалізувати локальні інтереси в умовах, що склалися, можна через інтеграцію населених пунктів.

Саме на регіональному рівні виникають об'єктивні умови для об'єднання зусиль і засобів, насамперед між населеними пунктами, що перебувають у територіальному зіткненні або географічній близькості. В результаті подібного об'єднання стає можливою, наприклад, мінімізація збитку від різного роду кризових явищ, що періодично виникають у сучасній економіці. На рівні регіону таке об'єднання отримує практичну реалізацію з подальшим виникненням міжрегіональних економічних угруповань. Це, у свою чергу, забезпечує створення інституційної основи, яка в умовах централізації та глобалізації економіки необхідна для якнайкращого захисту локальних інтересів.

Як показує практика регіонального розвитку в Україні, організація ефективних інституційних структур або навіть просто спільних дій населених пунктів на регіональному рівні досить часто є недосяжною, координація зусиль поселенських систем виникає фрагментарно в окремих регіонах країни. Окреслене обумовлює необхідність формування механізму регулювання інтеграційних процесів на регіональному рівні, що визначає актуальність поданого дослідження.

Значний внесок у розвиток досліджень формування регулятивного механізму розвитку регіональних територіально-господарських систем зробили вітчизняні вчені М. Долішній [1, 13–145], А. Єпіфанов, І. Сало [2, 5–47], С. Максименко [6, 12–67], М. Чумаченко, М. Підмогильний, В. Коломийчук [3, 3–54], А. Мельник [4, 3–59], Д. Стеченко [8, 12–35], С. Романюк [7, 11–48], В. Павлов, С. Лукін [5, 18–56]. У рамках поглиблення напрацювань з урахуванням інтеграційної складової регіонального розвит-

ку пропонуємо системний підхід до забезпечення регулювання інтеграційних процесів на рівні населених пунктів регіону.

Метою статті є напрацювання теоретичних і практичних підходів до формування ефективного механізму інтеграції населених пунктів у рамках регіональних територіально-господарських систем.

Результат економічних реформ в Україні актуалізував необхідність теоретичного осмислення політичних і соціально-економічних процесів, що відбуваються в країні. Слід враховувати, що автоматичне перенесення як концептуальних підходів, так і практичного досвіду будь-якої національної системи на іншу є небезпечним. Особливо це стосується України з її історичними традиціями, геополітичним розташуванням. На наш погляд, аналізуючи перехідні процеси з урахуванням можливості територіальної економічної інтеграції, слід розділяти три абсолютно різні проблемні сфери, а саме: «системні перетворення» (системна трансформація), «стабілізація економіки» (оперативне управління) і «збереження систем життєзабезпечення» (антикризові заходи). При цьому в поняття «трансформація» необхідно вводити процеси перетворення системи адміністративного господарства в систему ринкового господарства, формування українського ринкового економічного порядку. Це, насамперед, створення інституційних структур ринкового господарства, зміна стосунків власності, визначення державних, муніципальних і ринкових секторів господарювання, структурні перетворення, будівництво ієрархічних стосунків, у т. ч. інтеграційна децентралізація управління (розподіл секторів підпорядкування, впливу і повноважень), створення податково-бюджетної, фінансово-кредитної і валютної систем, а також надійної системи грошового обігу, систем соціального забезпечення й ринку праці, системи забезпечення ефективного функціонування приватної власності та розвитку конкуренції, тобто всієї системи ринкового господарювання, що забезпечує, зрештою, підвищення життєвого рівня населення. При цьому державна політика економічної трансформації може сприяти або, навпаки, перешкоджати закріпленню основних досягнень ринкових перетворень.

Системну трансформацію в економіці здійснюють у тісному взаємозв'язку з формуванням державності. Окреслені процеси не можна розглядати у відриві один від одного при формуванні методології управління територіальною економічною інтеграцією за умови створення ефективної ринкової економіки. Нині не створена модель територіальної економічної інтеграції, що відповідала б історичним, суспільним, культурним та інституційним особливостям держави. Це, на наш погляд, є однією з причин непрофесійного здійснення процесів інтеграції – з використанням тільки тих підходів, що не враховують української специфіки.

Створення територіального соціально-економічного комплексу і формування напрямів управління ним можливі при застосуванні дієвого механізму розв'язання проблем ефективного використання ресурсної, промислової, наукової, культурної та інших складових в умовах залучення інвестиційної підтримки з боку як держави, регіонів, вітчизняних інвесторів, так і зарубіжних господарюючих суб'єктів і створення умов пільгового оподаткування на території українських регіонів.

При цьому, на наш погляд, для поліпшення інтеграційного соціально-економічного розвитку територій необхідне створення і функціонування інтегральної схеми державного регулювання в системі управління територіальною економічною інтеграцією.

Для формування дієвого механізму управління територіальною економічною інтеграцією необхідним, на наш погляд, є державне регулювання, що охоплює систему законодавчих, виконавчих і контролюючих заходів, спрямованих на досягнення намічених цілей, що здійснюють органи державного управління.

На нашу думку, до завдань державного регулювання процесів територіальної економічної інтеграції мають належати:

- ✓ створення правової основи і здійснення контролю за дотриманням правових норм і законодавства, спрямованого на захист інтересів економічних суб'єктів в умовах формування та управління територіальною економічною інтеграцією;
- ✓ вдосконалення ринкового механізму і умов вільного здійснення територіальної економічної інтеграції на території України;
- ✓ забезпечення соціально-економічного розвитку України, її регіонів й окремих населених пунктів та підвищення на цій основі добробуту населення і його платоспроможного попиту.

Зміст державного регулювання процесами територіальної економічної інтеграції визначається принципами, функціями і методами державного управління економікою, спрямованими на досягнення конкретних цілей, що розробляють державні органи влади в кожній країні з урахуванням специфічних особливостей на різних етапах розвитку економіки та соціальних потреб суспільства.

Державне регулювання формування й управління територіальною економічною інтеграцією можна здійснювати в різних формах. Провідну роль у даному випадку відіграє правове регулювання, що реалізують за допомогою різних галузей права: конституційного, адміністративного, цивільного, трудового, кримінального. Державне регулювання формування та управління територіальною економічною інтеграцією слід органічно поєднувати з ринковими механізмами, не замінюючи і не пригнічуючи їх

дії. Державне регулювання – це органічний складник сучасного ринкового господарства, що значною мірою визначає його цілі й засоби.

На наш погляд, для формування напрямків управління інтеграцією поселень необхідно, щоби державне регулювання їх взаємної інтеграційної співпраці мало наступні основні функції:

- ✓ функцію організації, гарантії економічної та соціальної безпеки муніципальних корпорацій, що охоплює створення і забезпечення організаційно-правової основи формування й управління територіальною економічною інтеграцією; створення умов функціонування всіх ринкових механізмів; формування організаційної основи господарської діяльності;
- ✓ функцію контролю, тобто контроль за дотриманням правових норм і законодавства щодо діяльності муніципальних корпорацій; контроль за розвитком зовнішньоекономічних зв'язків; контроль за виконавчими органами влади;
- ✓ функцію координації, що включає узгодження напрямів діяльності територіальних інтеграційних утворень; координацію ініціатив у сфері інвестиційної політики; розроблення заходів і засобів регулювання діяльності муніципальних корпорацій; координацію інтересів муніципальних корпорацій і соціальної відповідальності держави за інтереси суспільства в цілому;
- ✓ функцію захисту ринкових основ господарювання, спрямовану на регулювання рівня концентрації виробництва і капіталу на основі законодавчих актів про формування та управління муніципальними корпораціями; регулювання ступеня монополізації галузей і ринків; забезпечення нормального функціонування конкуренції; створення цивілізованих основ ринку, тобто захист свободи муніципальних корпорацій у реалізації своїх економічних інтересів;
- ✓ функцію управління макроекономікою, що охоплює діяльність держави, спрямовану на забезпечення макроекономічної стабільності шляхом впливу на інвестиційну активність і споживання за допомогою грошової політики, політики кредитування, створення сприятливих умов для функціонування територіальних утворень, стимулювання їх ініціативи при наданні податкових пільг, субсидій, патентного захисту; оптимізацію структури економіки шляхом розроблення і реалізації структурної, промислової, інвестиційної, науково-технічної політики, спрямованих на вдосконалення галузевої структури і розвиток технологічно нових та пріоритетних галузей; здійснення регіональної політики, що забезпечує оптимальне розміщення виробництва з точки зору наближення до трудових, інвестиційних, сировинних ресурсів, і рівномірнішу за-

- йнятість населення при формуванні інтегрованого економічного простору; сприяння залученню іноземних інвестицій і новітніх технологій у передові галузі для динамічнішого підвищення їх ефективності; стимулювання економічного зростання шляхом кредитно-фінансової політики і забезпечення окупності капітальних вкладень упродовж довготермінового періоду за рахунок цільових дотацій, розроблення економічних і соціальних програм за галузями економіки, що реалізують за рахунок державного фінансування; забезпечення основ соціально-економічного розвитку, який передбачає проведення активної соціальної політики для підвищення якості життя і добробуту населення; управління об'єктами територіальної економічної інтеграції;
- ✓ функцію сприяння розвитку й управління населеними пунктами, спрямовану на надання фінансової та організаційної допомоги муніципальним корпораціям, що належать до структури територіальної економічної інтеграції, шляхом надання фінансової підтримки для адаптації до умов, що змінюються, ринкової кон'юнктури; сприяння ефективності їх діяльності шляхом надання податкових пільг, зниження витрат виробництва; створення сприятливих економічних умов для активізації діяльності суб'єктів територіальної економічної інтеграції; сприяння забезпеченню просування муніципальних корпорацій на галузеві та регіональні ринки.

Для того, щоби сформувані напрями управління складно організованими утвореннями, якими є населені пункти та їх інтегративні об'єднання, необхідно, на наш погляд, визначити нормовані значення показників, провести ранжування населених пунктів, визначити, які з цих поселень володіють найбільшим потенціалом за такими напрямками, як наука, техніка, економіка, промисловість, інновації, культура, забезпеченість кваліфікованими кадрами тощо. Для ранжування населених пунктів необхідно розрахувати нормовані значення наступних показників: валовий муніципальний продукт, обсяги промислової продукції; експорту, імпорту, інвестицій в основний капітал, іноземних інвестицій, грошові доходи населення, роздрібний товарообіг і податкові доходи бюджету. Нормоване значення кожного поселення певного регіону показує, в скільки разів значення певного показника населеного пункту перевищує його середню величину в регіоні (значення кожного показника щодо населеного пункту регіону ділять на його середнє значення, отримане за всіма поселеннями регіону). За такого підходу нормоване значення, рівне одиниці, є межею, яка розподіляє показники на «кращі» та «гірші», забезпечуючи при цьому зіставність різних за економічною суттю показників.

Для забезпечення умов щодо стійкого розвитку поселення в умовах перспектив економічної інтеграції програма економічної діяльності муніципальної влади може бути описана за допомогою модифікованої схеми формування управлінських впливів для забезпечення умов щодо інтегрованого розвитку населених пунктів (рис. 1) .

Рис. 1. Структурна схема формування управлінських впливів щодо забезпечення умов для інтегрованого розвитку населених пунктів.

Перший етап – подолання недооцінки населеного пункту з боку вітчизняних та іноземних інвесторів. При цьому муніципальна влада має переконати потенційних бізнес-партнерів у тому, що їм необхідно брати участь у проекті, котрий розробляють, а також в ефективності інвестицій, які вкладають у цей проект.

Другий етап – це підвищення привабливості населеного пункту за рахунок реалізації внутрішньомуніципальної програми реформування. При цьому така програма може охоплювати:

- ✓ здійснення заходів із мінімізації бюджетних витрат і створення на цій основі можливостей для надання інвесторам податкових пільг, найпривабливіших на даному етапі розвитку;
- ✓ аналіз структури муніципального господарського комплексу і виокремлення в ньому економічно корисних та економічно шкідливих суб'єктів для подальшого здійснення заходів із проведення реструктуризації або ліквідації останніх;
- ✓ аналіз сильних і слабких сторін муніципального господарського комплексу, а також можливостей і загроз його розвитку, створених зовнішнім для нього середовищем (СВОТ-аналіз) із тим, щоби на цій базі знайти оптимальне розв'язання проблеми формування в поселенні «кластерів розвитку», тобто груп взаємодоповнюючих підприємств, здатних спільно виробляти конкурентоспроможну продукцію;
- ✓ здійснення заходів щодо підвищення інформаційної прозорості населеного пункту для ділових партнерів, розташованих тут підприємств та інвесторів;
- ✓ прискорення підготовки і перепідготовки управлінських кадрів для муніципалітету.

Третій етап – поліпшення умов для розвитку населеного пункту за рахунок формування взаємовигідних зв'язків із іншими поселеннями.

Четвертий етап – оптимізація муніципальної бюджетної системи та її підготовка до залучення засобів на інфраструктурні проекти за допомогою інструментів грошового ринку. Окреслення такого завдання можливе тільки після того, як населений пункт уже зарекомендував себе і досягнув позитивних тенденцій у реформуванні. У свою чергу, розвиток муніципальної інфраструктури ще більше підвищує привабливість поселення для залучення інвестицій, що впливає безпосередньо на стійке зростання доходів населення і місцевого бюджету в цілому.

Таким чином, активна участь держави у регулюванні економічних процесів в умовах відмови від безпосереднього управління територіальною економічною інтеграцією є одним із основних чинників забезпечення ефективності цього процесу, що, в свою чергу, потребує розроблення практичних технологій участі органів влади в реалізації інтеграційних можливостей населених пунктів на регіональному рівні.

Grounded necessity of adjusting of integration processes at regional level. The functions of the state are certain in the process of adjusting of integration of settlements. Outlined mechanism of adjusting economic integration in a region.

Література

1. Долішній М. Нові підходи до територіального управління // Урядовий кур'єр. – 2002. – 26 лютого. – С. 6.
2. Єпіфанов А. О., Сало І. В. Регіональна економіка: Навч. посіб. – К.: Наук. думка, 2000.
3. Коломийчук В. С. Соціально-економічний розвиток адміністративного району в умовах перехідної економіки. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2001. – 440 с.
4. Організаційно-економічний механізм розвитку регіону: трансформаційні процеси та їх інституційне забезпечення: Монографія / Кол. авт.; За ред. А. Ф. Мельник. – Тернопіль: Економ. думка, 2003. – 608 с.
5. Павлов В. І., Лукін С. О. Економічний потенціал регіону: діагностика та реалізація. Монографія. – Луцьк: Надстир'я, 2002.
6. Розвиток громад і регіонів України. За ред. Максименка С. – К.: Логос, 1999. – 164 с.
7. Романюк С. А. Політика регіонального розвитку в Україні: сучасний стан і нові можливості: Монографія. – К.: УАДУ, 2001. – 112 с.
8. Стеченко Д. М. Інноваційні форми регіонального розвитку: Навч. посіб. – К.: Вища школа, 2002. – 254 с.

Прийдун Л.

ПЕРСПЕКТИВИ ОПТИМІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ З УРАХУВАННЯМ БАНКІВСЬКОЇ ПРАКТИКИ РОЗВИНУТИХ КРАЇН

Розглянуто стан управління кредитним ризиком в банківській системі України, визначено основні методи мінімізації кредитного ризику за кордоном і дано рекомендації щодо застосування зарубіжного досвіду в банківській практиці України.

Банківська сфера як жодна інша пов'язана з високою ризиковістю. Оскільки кредити є найприбутковішими банківськими активами, то ризик, особливо кредитний, – це складова частина діяльності комерційних банків. Ризикованість кредитування обумовлена природою кредитної угоди й тим, що кредитні операції займають значне місце в загальному обсязі активних операцій усіх комерційних банків. У зв'язку з цим актуальними, за сучасних тенденцій розвитку банківського сектору, є аналіз і управління кредитним ризиком для зниження його рівня та використання зарубіжного досвіду управління кредитним ризиком у банківській практиці.

Нині проблема оптимізації управління кредитними ризиками банківської діяльності з урахуванням світового досвіду залишається недостатньо вивченою і потребує глибшого наукового аналізу. З цього випливає зв'язок даної проблеми з важливим макроекономічним завданням, пов'язаним із забезпеченням фінансової стійкості і надійності банківської